The Kukang Rescue Program

VÝROČNÍ REPORT

2021

The Kukang Rescue Program v roce 2021 2

Záchranné a rehabilitační centrum na Sumatře 2

Spolupráce s vládními agenturami v Indonésii 4

Spolupráce s místními komunitami na Sumatře 4

Vzdělávání a zvyšování povědomí o ochraně zvířat a přírody 7

Indonésie 7

Česká republika a zahraničí 9

Kampaň Ukradená divočina 11

Budování indonéského týmu ochránců zvířat a přírody 12

Zajištění udržitelné populace outloňů v lidské péči, tzv. *ex situ* 13

Partnerství 15

Publicita 16

Závěrem 18

THE KUKANG RESCUE PROGRAM V ROCE 2021

The Kukang Rescue Program je primárně zaměřen na potírání ilegálního obchodu se zvířaty a ochranu outloňů v Indonésii, především v provincii Severní Sumatra. Tak jako po celém světě, i v Indonésii v roce 2021 pokračovala pandemie nemoci COVID-19 a nemá velkého významu opakovat, že ani záchranný program Kukang neunikl obtížím spojeným s jejím šířením. Avšak je třeba jedním dechem dodat, že i přes související obtíže aktivity programu úspěšně pokračují a v mnoha případech se stále rozšiřují. Tento report je tak souhrnem nejdůležitějších událostí, které se odehrály v roce 2021 nejen v Indonésii, ale i v České republice a zbytku světa, včetně internetu.

ZÁCHRANNÉ REHABILITAČNÍ CENTRUM NA SUMATŘE

Největší událostí tohoto roku byla červnová návštěva Kukang Centra ministrem životního prostředí České republiky Richardem Brabcem společně se zástupci českého podnikatelského sektoru. Návštěva byla součástí mise České republiky do Indonésie ve dnech 20.-25. 6. 2021, kterou vedl právě ministr Brabec. Ministerstvo životního prostředí ČR jejím prostřednictvím dosáhlo milníku ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a lesnictví Indonéské republiky. Při návštěvě této země se totiž podařilo podepsat „Dohodu o společném záměru“ (Letter of Intent), která je vyústěním několikaletých snah ministerstev obou zemí o spolupráci na poli ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje. Vyzdviženy byly také ochranářské a výzkumné aktivity v Indonésii podporované především českými i dalšími evropskými zoologickými zahradami a upevněna byla i spolupráce mezi vybranými univerzitami obou zemí.
Na zorganizování této mise se podílel i Kukang program. Pro jeho představitele byla vrcholem mise již zmiňovaná návštěva celé české delegace, při níž pan ministr v záchranném centru vyjádřil velkou podporu ochranářským aktivitám programu. Celý průběh mise je hezky shrnut v **tomto videu**.

Jednání mezi ministerstvy ČR a Indonésie

Podpis meziministerské „Dohody o společném záměru“

Proslov ministra ŽP Richarda Brabce v Kukang Centru

Slavnostní ceremoniál na přivítanou v Kukang Centru

Ministr a náměstkyně MPO ČR Martina Tauberová během prohlídky kliniky Kukang Centra s Lucií Čižmářovou

Ministr Richard Brabec a velvyslanec ČR Jaroslav Doleček, starosta Kuta Male Jhon Sembiring a Kukang tým

Kukang Centrum je plné života. V centru totiž již několik let budujeme různá biodiverzitní opaření, která by měla poskytovat útočiště rozličným druhům divokých a často i chráněných zvířat, a to od hmyzu až po savce. Tato biodiverzitní opatření začínají nést své ovoce a v centru se vyskytuje čím dál více druhů divokých zvířat, která tady dokonce i vyvádějí svá mláďata.

Lucie Čižmářová a Stanislav Lhota jako každý rok monitorovali výskyt outloňů a dalších nočních zvířat ve vybraných oblastech. Vzhledem ke zhoršené covidové situaci ale bohužel tento každoroční monitoring nemohl pokračovat v Kuta Male. Pro tyto účely tak byla vybrána nová oblast, a to konkrétně okolí záchranného centra v Bandar Baru. V monitoringu zdejší oblasti bude terénní tým pokračovat i v dalších letech, aby mohl data z obou míst porovnat a posoudit, jak se zde divokým nočním zvířatům daří a jak se jejich populace mění v čase.

Veverka znamenaná (*Callosciurus notatus*)

Sova pálená (*Tyto alba*)

Chřástal běloprsý (*Amaurornis phoenicurus*) zachycený v centru na fotopast

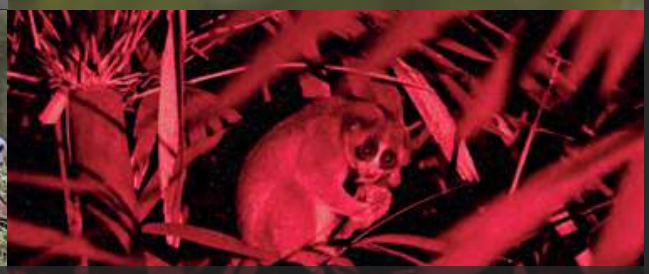

Outloň pozorovaný v lesích u vesnice Bandar Baru

Terénní tým před noční misí v okolí záchranného centra

Ovíječ skvrnitý (*Paradoxurus hermaphroditus*) zachycený v centru na fotopast

SPOLUPRÁCE S VLÁDNÍMI AGENTURAMI V INDONÉSII

Zástupci Siantar Zoo a univerzity Syiah Kuala z města Banda Aceh na návštěvě Kukang Centra

Jednání o náplni spolupráce s dalšími místními neziskovými organizacemi a univerzitami

Dne 16. 4. 2021 byla založena nová nadace Yayasan Patron Satwa Indonesia (PATRON Foundation) s čistě indonéskou strukturou. Záměrem tohoto kroku bylo docílit uzavření dohody o spolupráci na ochranu ohrožených malých savců Indonésie s pobočkou Ministerstva životního prostředí BBKSDA Medan.

Ohledně této nové dohody o spolupráci se nadále snažíme intenzivně jednat se všemi dotčenými úřady. Původním předpokladem bylo, že k jejímu uzavření pomůže oficiální návštěva ministra životního prostředí České republiky v Indonésii. Bohužel, ani do konce roku 2021 se uzavření dohody nepodařilo a proces podpisu byl indonéským ministerstvem prozatím pozastaven.

SPOLUPRÁCE S MÍSTNÍMI KOMUNITAMI NA SUMATŘE

Projekt Kukang Coffee úspěšně pokračuje, o čemž svědčí fakt, že do komunity pěstitelů kávy Kukang Coffee se zapojilo již přes 50 indonéských farmářů, z nichž se tak stávají ochránci přírody. Terénní tým pod vedením koordinátora Jhona začal jednat s farmáři z vesnic Amburidi a Lau Buluh, které sousedí s vesnicí Kuta Male a stejně jako ona se nacházejí v blízkosti ekosystému Leuser. Tito farmáři projevili zájem připojit se k projektu Kukang Coffee. Další spolupráce s nimi, zaškolení a případné přijetí do komunity Kukang Coffee proběhne v roce 2022.

Uzavírání spolupráce s farmářkou ve vesnici Kuta Male

Nový člen komunity Kukang Coffee

Ve vesnici Kuta Male byla dokončena stavba kávového domu Kukang Coffee House. Tato budova slouží ke zpracovávání (tj. odslupkovávání, sušení, ručnímu probírání špatných zrn) a skladování kávy, ale také ke školení farmářů z komunity Kukang Coffee. Navíc do ní přesouváme anglicko-environmentální knihovnu pro místní děti. Stavba byla financována díky grantu zvanému „Malý lokální projekt rozvojové pomoci“, který jsme získali díky podpoře z Velvyslanectví České republiky v Jakartě a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Projekt Kukang Coffee se tímto posunul zase o velký kus kupředu.

Nově postavený dům Kukang Coffee

Skleník na sušení kávy v kávovém domě

Finálně zpracovaná káva od farmářů je exportována do České republiky, kdy za účelem jejího prodeje vznikla v roce 2020 v Ústí nad Labem kavárna Kukang Coffee. Tato kavárna se i přes nelehkou dobu, kdy byl její prostor dlouhou dobu zavřený a káva se mohla prodávat pouze skrze výdejní okénko, rozhodla začátkem roku 2021 podpořit zdravotníky v Masarykově nemocnici v Ústí nad Labem. Dobrovolníci záchranného programu Kukang se proto společně s dalšími podporovateli programu finančně složili na to, aby káva Kukang Coffee mohla tři týdny dělat radost těmto bojovníkům proti koronaviru v první linii.

Stánek Kukang Coffee v atriu ústecké nemocnice

Káva od farmářů ze Sumatry dělala radost zdravotníkům

Cílem bylo zdravotníky v této pro ně obzvlášť těžké době povzbudit a dodat jim sílu a pozitivní energii. Projekt na podporu zdravotníků podpořila také firma Bushman (foto a info **zde**) a Bohušovická mlékárna (foto a info **zde**). Za tři týdny se povedlo zdravotníky potěšit 5 895 šálky kávy! V samotné kavárně v Pařížské ulici navíc dostali kávu zdarma kromě zdravotníků také policisté a hasiči. Jako vyjádření díků však šálek zdarma v kavárně navíc dostali i zaměstnanci zoologických zahrad, díky jejichž podpoře Kukang program na Sumatře působí.

Za tři týdny se zdravotníkům rozdalo 5 895 káv

Tým Kukang Coffee po úspěšné kávové misi

Dne 2. června 2021 kavárna Kukang Coffee v Ústí nad Labem oslavila první rok od svého otevření. Během onoho roku začal projekt Kukang Coffee spolupracovat s ostravskou rodinnou pražírnou a kavárnou Laura Coffee. Stalo se tomu tak díky Zoo Ostrava, kde od roku 2021 Laura Coffee na jednom mlýnku na svém stánku nabízí právě také kávu Kukang Coffee. Projekt začal navíc spolupracovat i s pražskou kavárnou Pragovka, kterou vlastní Ha Thanh Špetlíková, známá herečka a přítelkyně našeho kolegy z organizace Save Elephants Arthura Sniegona. Kromě toho je káva Kukang Coffee k dispozici také návštěvníkům pražského veterinárního centra Vetmanie. V květnu kavárna vyzkoušela a do nabídky zařadila novinku – světle praženou verzi Kukang kávy, která je výrazně ovocnější a chuťově velmi odlišná od té tmavě pražené. Koncem srpna se započala spolupráce také s Magistrátem města Ostravy, v rámci níž kávu Kukang Coffee pravidelně odebírá primátor a celá jeho kancelář.

Tým Kukang Coffee v ústecké kavárně

Herec Hynek Čermák na návštěvě kavárny

V červnu v kavárně proběhla finanční sbírka na naši partnerskou Zoo Hodonín, kterou do velké míry poničilo tornádo. Lidé zde mohli přispět do kasičky, do které šlo navíc i 5 Kč z každé prodané kávy. Pro Zoo Hodonín se tak za měsíc fungování sbírky podařilo shromáždit hezkých 10 000 Kč.

VZDĚLÁVÁNÍ A ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ O OCHRANĚ ZVÍŘAT A PŘÍRODY

Vzdělávání, především pak dětí a komunit farmářů, v uplynulém roce pokračovalo i přes omezení spojená s pandemií nemoci COVID-19. Vše, co se v souvislosti se vzděláváním událo v Indonésii, v České republice i na internetu, je popsáno ve třech podkapitolách níže.

INDONÉSIE

Vyučování v anglicko-environmentální škole Kukang School, kterou program vede a kterou nyní navštěvuje přes 30 dětí, probíhalo celý rok, i když za přísnějších hygienických opatření. V měsíci červnu skončil semestr a bylo oceněno 6 žáků s nejlepšími výsledky. V roce 2021 se škola navíc zapojila do mezinárodní iniciativy „Education4Conservation“, která má ambice vzdělávat o přírodě a její ochraně předškolní děti. V rámci této iniciativy učitelé používají stejné osnovy v různých institucích v několika zemích. Kukang škola tedy otevřela novou třídu pro předškolní děti a vyměňuje si zkušenosti s učiteli nejen z dalších částí Indonésie, ale třeba také z Madagaskaru či Botswany.

Děti z anglicko-environmentální školy Kukang School

Výuka v rámci iniciativy Education4Conservation

Při příležitosti Mezinárodního dne bez palmového oleje, který připadá na 1. únor, se děti z Kukang školy jako každoročně věnovaly problematice palmového oleje a společně se svými učitelkami vařily zdravé jídlo bez „palmáče“. Letos se učitelky Novita a Syifa přihlásily také do soutěže zdravých indonéských receptů bez palmového oleje pořádané organizací Zátoka nosatých opic společně s Koalicí proti palmovému oleji. Se svým pokrmem „Kapurung“ se umístily na krásném celkovém 2. místě, a dokonce obsadily dvakrát 1. místo v kategorii „nejzdravější recept“ a „nejvíce enviro-friendly recept“.

Děti a učitelky během vaření zdravých jídel

Jeden z výsledných pokrmů bez „palmáče“

V rámci spolupráce nadace PATRON a Fakulty veterinárních medicín Univerzity Syiah Kuala Lucie Čižmářová přednášela pro indonéské studenty a profesory na téma ochrany outloňů a luskounů v Indonésii, veterinárních problémů těchto druhů a zapojení zoo do ochrany přírody. Přednáška proběhla v rámci série odborných přednášek zaměřující se na veterinární aspekty nazvané International work for animal health/vet. V návaznosti na tuto přednášku jeden ze studentů, Akhmad Julian Gaputra, v rámci svého studia vytvořil video o ohrožení outloňů v Indonésii. Video i s dalším popisem je k vidění **zde**.

Přednášky dětí během předávání vysvědčení

Předávání ocenění nejlepším studentům

Pro potřeby eko-výuky v Kukang škole na Sumatře jsme letos obdrželi dar – dalekohledy věnované veřejností do celoevropské sbírky kampaně EAZA zvané Ztichlý les (Silent Forest, EAZA Silent Forest Group). Více informací ke kampani a certifikát k dalekohledům je **zde**.

Čerstvé absolventky
Kukang School

Děti z Kukang School
na konci semestru

ČESKÁ REPUBLIKA A ZAHRANIČÍ

Česká část Kukang týmu již tradičně přednášela a organizovala nebo se účastnila mnoha akcí po celé České republice i v zahraničí. I přes rozsáhlá omezení spojená s pandemií nemoci COVID-19 byl počet událostí vysoký, a proto dále uvádíme pouze jejich seznam a místo konání bez dalšího detailního popisu.

DODO přednáška
v Zoo Wroclaw

Den pro zoologické zahrady
v Zoo Olomouc

Oslavy 70. let výročí založení Zoo Ostrava

Osvěta o kávě, která chrání přírodu

9

Přednášek The Kukang Rescue Program

Global Biodiversity Conservation Conference (GBCC), Wroclaw Zoo: DODO přednášky, Konference Wildlife conservation in human landscapes (ALKA Wildlife), 13. seminář Wildlife Crime v České republice, Mini-festival Ochutnej Bali a Indonésii, Laura Coffee, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzity Syiah Kuala Aceh, Zoo Ústí nad Labem

8

Přednášek Kukang Coffee

Global Biodiversity Conservation Conference (GBCC), Wroclaw Zoo: DODO přednášky, Konference Wildlife conservation in human landscapes (ALKA Wildlife), 13. seminář Wildlife Crime v České republice, Mini-festival Ochutnej Bali a Indonésii, Laura Coffee, Komise pro poloopice Unie českých a slovenských zoologických zahrad

7

Stánků Kukang Coffee

Global Biodiversity Conservation Conference (GBCC), Zoo Ústí nad Labem, 70. výročí založení Zoo Ostrava , Ústecké Slavnosti Prosecca, Benefiční festival Útulek fest v Ústí nad Labem, Hudební festival Fondy Fest v Koštově

4

Tematické přednášky

Zoo Ústí nad Labem - Role zoo v ochraně přírody, Výroční konference EAZA - Prosimian TAG: Outloní archy, Fresh Festival v Liberci - Kukang Coffee a CCBC, Česká zemědělská univerzita v Praze - The Kukang Rescue Program a role moderních zoologických zahrad v ochraně přírody

3

Další události

Výroční schůze České koalice pro ochranu biodiverzity (CCBC) v Zoo Liberec - Novinky The Kukang Rescue Program, *In-situ* komise Unie českých a slovenských zoologických zahrad, Zoo Hluboká nad Vltavou - Diskuse Podpora *in situ* projektů, Den pro zoologické zahrady v Zoo Olomouc - Stánek, workshopy, hry

2

Výstavy - Ukradená divočina

Malkia Park,
Zoo Tallinn

KAMPAŇ UKRADENÁ DIVOČINA

Kampaň Ukradená divočina (UD), jejímž spoluzakladatelem je i Kukang program, má za sebou již 3 roky svého fungování. V říjnu proběhlo focení již 3. série kampaňových fotografií, která bude zveřejněna v roce 2022. Jednotlivé obrazy byly nafoceny již tradičně v ateliéru Střední školy oděvní a služeb Vizovice. Vzdělávací fotopanely Výstavy Ukradené divočiny jsou nově k vidění i v Malkia Parku na Slovensku a v Zoo Tallinn v Estonsku. Tyto zahrady se tak staly dalšími partnerskými organizacemi kampaně. Více k organizacím a institucím, které se k Ukradené divočině připojily, lze najít **zde**.

Focení 3. série kampaňových fotografií

Tým Ukradené divočiny ve fotoateliéru ve Vizovicích

Zoo Tallinn kromě instalace informačních foto-panelů ve svém areálu vytvořila ve spolupráci s UD i zajímavé osvětové video o tom, jak do pašování předmětů z chráněných druhů mohou být mnohdy nevědomě zapojeni například i běžní občané-turisté, kteří si chtějí ze svých cest dovézt exotický suvenýr. Video s anglickými titulky je k náhledu **zde**. Jednotlivé osvětové foto-panely lze nalézt napříč zoo u výběhů zvířat ohrožených nelegálním obchodem.

Cesta Ukradené divočiny ve slovenském Malkia Parku

Výstava Ukradené divočiny v estonské Zoo Tallinn

Speciální pětičlenný tým pro odhalování trestné činnosti v oblasti obchodování s ohroženými druhy zvířat a rostlin, který tvoří také členky Ukradené divočiny Pavla Říhová a Dominika Formanová a který v prosinci 2020 odešel z Oddělení mezinárodní ochrany biodiverzity a CITES České inspekce životního prostředí (ČIŽP), od nového roku působí v nově vzniklém Centru environmentálních forenzních věd Univerzity Karlovy v Praze. Toto pracoviště nemá žádné pravomoci směrem k vyšetřování trestných činů, ale bývalí inspektoři ČIŽP se problematice „wildlife crime" věnují v oblasti výzkumu a po odborné stránce nadále spolupracují s Celní správou ČR a Policií ČR. Více v článku **zde**.

Členka týmu UD Pavla Říhová v průběhu roku poskytla několik rozhovorů. Pro časopis Prirodovedci.cz poskytla **rozhovor** právě o své současné pozici v Centru environmentálních forenzních věd, o zaměření tohoto pracoviště, o výhledech do budoucna i o rozsahu nelegálního obchodu a jeho potírání u nás. V Českém rozhlasu Plus doplnili Pavlu v **zajímavém rozhovoru** členka nevládní organizace EAGLE Network Jana Hajduchová a přírodovědec Jan Dungel, kteří přiblížili souvislosti a pozadí pytláctví a ilegálního obchodu s divokými zvířaty ve světě i v České republice. Operaci Lovec a to, jak probíhalo několikaleté vyšetřování této kauzy odhalení propracovaného systému nelegálního obchodu s divokými druhy v Česku, Pavla **popsala v Ekolistu.**

BUDOVÁNÍ INDONÉSKÉHO TÝMU OCHRÁNCŮ ZVÍŘAT A PŘÍRODY

Stejně jako zatím každý rok se povedlo do Kukang týmu přijmout nové členy, ať už na Sumatře, nebo mimo ni. Indonéský tým odvádí dobrou práci a je soustavně podporován prací početného týmu převážně z České republiky, ale také z dalších zemí. Vybudování indonéského týmu, který bude řešit většinu ochranářských aktivit spojených s outloni a dalšími divokými zvířaty, je mimochodem jedním z hlavních cílů záchranného programu Kukang.

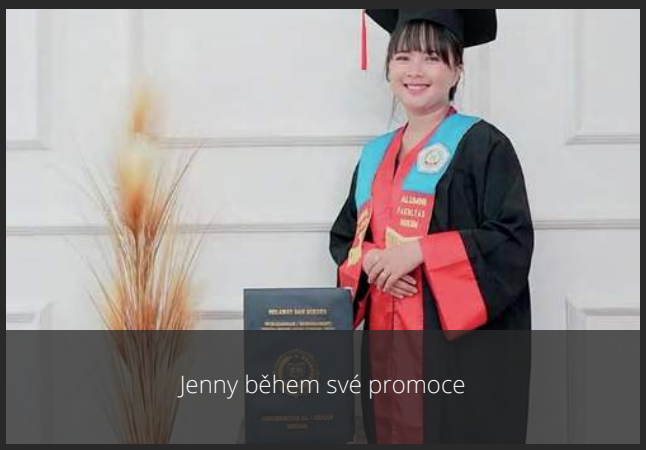

Jenny během své promoce

Jenny, která je jednou z hlavních postav indonéského týmu a ředitelkou nadace PATRON, se za podpory naší organizace stala bakalářkou práva. Jenny ušla obří kus cesty jak ve svém studiu, tak také ve své kariéře terénní ochránkyně ohrožených druhů zvířat. Její znalosti kriminálního práva se budou velmi hodit v naší práci, speciálně pak v boji proti ilegálnímu obchodu se zvířaty.

V uplynulém roce se členové záchranného programu Kukang začali o něco více zaměřovat na identifikaci a vyšetřování vybraných případů pašování divokých zvířat. Za tímto účelem bylo zaměstnáno a proškoleno několik indonéských vyšetřovatelů, jejichž náplní práce je investigace případů ilegálního obchodu s divokými zvířaty. Z důvodu nutnosti utajení jejich identity nemohou být jejich jména zveřejňována.

Indonéský Kukang tým na Sumatře

ZAJIŠTĚNÍ UDRŽITELNÉ POPULACE OUTLOŇŮ V LIDSKÉ PÉČI, TZV. *EX SITU*

Vedle dlouholeté komplexní ochrany outloňů v místě jejich výskytu (*in situ*) je úplnou novinkou mezi aktivitami Kukang programu podpora vzniku udržitelné záložní populace těchto primátů v lidské péči, tzv. *ex situ*. Proto Kukang program propaguje jako jedno z možných řešení výstavbu chovných center pro outloně malé (tzv. outloní archy) v rámci moderních zoologických zahrad sdružených především v Evropské asociaci zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Na tom program spolupracuje se skupinou odborníků na poloopice, zvanou Prosimian TAG. Tyto „outloní archy" již začínají vznikat v několika zoologických zahradách, jako jsou Zoo Olomouc (nová budova realizovaná ve spolupráci s firmou Bidli.cz), Zoo Ústí nad Labem (nový, v Evropě ojedinělý chovatelsko-expoziční komplex s ochranářským a edukačním přesahem) a Zoo Ostrava (nová budova s expozicí pro gibony a rozsáhlým chovným zázemím). V Zoo Jihlava chovné zařízení již existuje a v mnohém je vzorem pro ostatní. Outloní archu plánuje vybudovat také německá Zoo Dortmund, která ve své exhibici již outloně malé má.

Outloň malý zapojený do chovného programu v Zoo Jihlava

A proč je vytváření záložních populací stejně důležité jako aktivity programu v terénu? Outloní populace jsou ve volné přírodě decimovány černým trhem se zvířaty, na kterém jsou tito primáti prodáváni převážně jako domácí mazlíčci. Kromě toho outloně ohrožuje také obchod pro medicínské a rituální účely či ztráta jejich habitatu, a navíc jsou loveni a nabízeni turistům k vyfotografování za peníze. Z těchto důvodů počty outloňů v přírodě dramaticky klesají. Bohužel se ale dostáváme do situace, kdy populace outloňů klesají i v lidské péči v moderních zoologických zahradách, a to ohrožuje jejich budoucí chov a udržení záložní populace. Proto program podporuje výstavbu chovných center pro outloně malé (*Nycticebus pygmaeus*) v rámci moderních zoologických zahrad, a to především těch sdružených v EAZA.

Připravovaná odchovna spojená s novou expozicí pro outloně malé v Zoo Ústí nad Labem

Cílem je vytvořit stabilní a geneticky pestrou záložní populaci outloňů v lidské péči, která by nakonec mohla být zdrojem outloňů pro jejich vypuštění zpět do volné přírody v případě, že by současné hrozby vymizely. František Příbrský se stal zástupcem koordinátora pro evropský chovný program pro outloně malé (tzv. EAZA *Ex situ* Programme) a bude pomáhat s popularizací chovu tohoto druhu ve snaze udržet a rozšířit jej v Evropě. V rámci popularizace a vysvětlení tématu jsme o vzniku evropských „outloních arch" vydali **nové video.** To apeluje na zoologické zahrady, aby nám novodobou outloní Noemovu archu pomohly vytvořit.

Outloní odchovna v Zoo Jihlava

Záběr z videa o outloních Noemových archách

PARTNERSTVÍ

Záchranný program Kukang získal v roce 2021 dva nové partnery z řad moderních zoologických zahrad. Prvním z nich je Zoo Ústí nad Labem, která prochází velkou přeměnou a má ambiciózní plány na návrat mezi špičkové zoologické zahrady. Druhým partnerem je Zoo Zlín, která patří mezi nejúspěšnější a nejnavštěvovanější české zoo. Významně se tak rozšířila řada našich partnerských zoologických zahrad, kterých je ke konci roku 2021 již deset. Toto partnerství se zoologickými zahradami je založeno na záštitě, poradenství a finanční i materiální podpoře. Všem našim partnerským zoo institucím patří velké poděkování, protože bez nich bychom jednoduše nemohli fungovat!

Česká nezisková organizace v roce 2021 uzavřela oficiální spolupráci s Muzeem Ústí nad Labem, jejímž cílem je vzájemná propagace, spolupráce na muzejních sbírkách, sdílení prostorů, organizování akcí atd. Co se týká indonéské nadace, ta 12. července uzavřela dohodu o spolupráci s veterinární fakultou Univerzity Syiah Kuala v Acehu. Podpis dohody o spolupráci proběhl mezi ředitelkou nadace PATRON Jenny a děkanem fakulty Rezou v Rahmat International Wildlife Museum & Gallery v Medanu.

Už je to více než rok, co Kukang program spolu se Zoo Ostrava začali spolupracovat s filipínskou organizací Vesna Panglao Conservation. Ta se zabývá ochranou mořského ekosystému zakládáním mořských rezervací a korálových školek, vzděláváním a prací s místními komunitami na ostrově Panglao, spadajícím pod filipínskou provincii Bohol. Naše spolupráce probíhá zejména v oblasti řešení problematiky odpadních vod znečišťujících pobřeží ostrova Panglao – a to budováním kořenových eko-čističek. První eko-čistička už je v plném provozu pro hosty Vesny i přilehlého potápěčského centra Almira. Model prvně odzkoušený v záchranném centru Kukang na Sumatře se tak stává mezinárodním. Vedení vesnice i samotní vesničané jsou z eko-čističek nadšení a vypadá to, že je začnou stavět na dalších místech ostrova.

Tým stavitelů a ochranářů na Filipínách

Hotová eko-čistička ve Vesna Panglao Conservation

Naše partnerská Zoo Na Hrádečku spustila 24hodinovou dražbu **fotoobrazů zvířat chovaných v této zoo**, jejíž plný výtěžek byl věnován záchrannému programu Kukang. Povedlo se vybrat krásnou částku 16 000 Kč, která byla ještě navýšena korunou z každého nanuku Prima prodaného v areálu zoo a výtěžkem z letního kina.

PUBLICITA

V roce 2021 se dotáčely poslední záběry do připravovaného dokumentu mapujícího činnost programu Kukang v průběhu uplynulých tří let a nyní následuje jeho postprodukce. Hlavními koprodukčními partnery jsou Zoo Olomouc a Zoo Ostrava, nicméně spolupráce byla navázána také s produkční společností Bionaut. Premiéra dokumentu je plánována na rok 2022. Kromě toho bylo v červnu dokončeno také natáčení ve spolupráci s britskou produkční společností WildSpace Production a indonéskou produkční společností ASA Films. Cílem bylo natočit záběry pro video propagující ochranu přírody se zaměřením na projekt Kukang Coffee. Toto video doprovodí dokument Netflixu nazvaný Our Great National Parks: Leuser, kterým provádí bývalý americký prezident Barack Obama a který bude obsahovat záběry outloňů natočené v Kuta Male. Snímek bude mít světovou premiéru v dubnu roku 2022.

V uplynulém roce se záchranný program Kukang objevil v několika televizních reportážích, v rádiu, v článcích na internetu i v tištěných médiích. Níže je souhrn několika nejdůležitějších mediálních výstupů.

V kavárně Kukang Coffee se natočila krátká reklama o projektu a kavárně. Reklamu natáčel dobrovolník Kukang programu na pozici kameraman a střihač Ondřej Teplík. Video je k náhledu **zde**.

Česká koalice pro ochranu biodiverzity (CCBC), mezi jejíž členy patří i náš záchranný program Kukang, spustila novou veřejnou on-line knihovnu CCBC do škol jako pomůcku pro environmentální vzdělávání. Samozřejmě v ní nechybí outloni, problematika ilegálního obchodu se zvířaty ani naše ochranářské aktivity na Sumatře. On-line knihovnu (zcela zdarma) naleznete na **webu CCBC**.

MLADÁ FRONTA DNES | sobota 3. 7. 2021 7

Ze světa

Zachraňte luskouny!

Do záchrany vymírajících šupinatých zvířat se v Indonésii zapojili také Češi.

Pavel Zvolánek
spolupracovník MF DNES v Asii

Podsaditý chlapík v tričku se předklonil a pevně uchopil obří mořskou želvu za krunýř a zručně ji začal ještě zaživa porcovat. Ohlédl jsem se po tržnici, ale nikdo se netvářil, že bych se stal svědkem něčeho mimořádného. Chráněné mořské želvy odevzdaně čekaly na svůj osud i na dalších pultech.

„Ještě před deseti lety vše vypadalo jinak, ale pak nastala krize, lidé přišli o práci a začali chytat úplně všechno. Všichni potřebují peníze a ekonomická situace je tady velice těžká," naklonil se ke mně s omluvným vysvětlením jeden z prodejců.

S pocitem člověka, který se snaží se sítkem v ruce zastavit vodní příval, jsem vykoupil jednu z chycených želv a odnesl ji k moři.

Podobné explicitní scény, jakých jsem se stal svědkem před sedmi lety na indonéském ostrově Biak, nejsou již běžnou situací.

V asijských tržnicích se sice stále vyskytují chránění živočichové, ale mimo ně je viditelný posun způsobený ekonomikou, která nabrala dech, i ochranářskými aktivitami naléhajícími na lepší vymáhání existujících zákonů.

Z ulic hlavního města Jakarty zmizeli prodejci, kteří se potulovali v dopravních zácpách a řidičům zcela bez obav nabízeli chráněné outloně, jako by šlo o poufové balonky. Osiřela i místa podél silnic, kde ulovené opičky nutili jejich majitelé provádět různé „zábavné" kousky a poté žebrat o honorář.

Virová tikající bomba

Ale zatímco z očí veřejnosti tento svět ustoupil, v přítmí nadále neztenčenou silou běží nelegální byznys, který na žádné seznamy chráněných druhů nebere ohled. Přitom nezákonný obchod se zvířaty je tikající bombou s potenciálem vyvolat celosvětovou pandemii.

Mezi savci a ptáky existuje podle odhadů 1,7 milionu neobjevených virů, z nichž 827 000 by mohlo nakazit člověka.

„Velmi zjednodušeně lze říci, že za současnou situaci a celosvětovou pandemii může ilegální obchod se zvířaty," říká František Příbrský, ředitel programu Trenggiling zaměřeného na záchranu luskounů. O těchto nejpašovanějších savcích současnosti širší veřejnost slyšela poprvé vloni, když se začalo spekulovat o tom, že by právě luskouni mohli být jedním z mezičlánků přenosu koronaviru z netopýrů na člověka.

Na první pohled vypadají jako končetinami opatřená smrková šiška, která se v případě nebezpečí stočí do klubka natolik pevného, že ho nedokáže otevřít ani tygří dráp.

Pro pašeráky však tato málo známá zvířata představují opravdový poklad. Jenom během deseti let zmizelo podle odhadů z volné přírody asi milion luskounů.

Nyní se do jejich ochrany zapojili i Češi. Na programu Trenggiling se na indonéské Sumatře podílejí i zoologické zahrady Praha, Ostrava a Olomouc.

Tým liberecké zoo se zase pokouší zjistit, zda se na Mentavajských ostrovech nevyskytuje dosud nepopsaný druh luskouna. „Na Sumatře neexistuje jediná organizace, která by se systematicky věnovala jejich ochraně, přitom luskouni se za posledních dvacet let dostali na pokraj vyhubení, " říká Příbrský.

Na mapě připomíná pašerácká síť popis nervového centra, výchozí chapadla této chobotnice leží ve střední Africe a v Indonésii a Malajsii, její konce dosahují do Číny a Vietnamu, které jsou největšími příjemci pašovaných luskounů.

Jako tranzitní místa slouží také země západní Evropy, v případě Nizozemska a Švýcarska jde dokonce o cílovou stanici tohoto nelegálního obchodu, který se týká téměř sedmi desítek zemí.

Luskoun a jeho „prokletí" Na horním snímku pracovník indonéské agentury na ochranu zvířat vypouští luskouna do volné přírody. Na vedlejších snímcích je ono „luskouní prokletí" – jsou jim šupiny zvířete vyhledávané zejména v Asii, neboť mnozí tam věří, že dokážou ochránit před nejrůznějšími nemocemi. Foto: 2x Profimedia.cz

Oběti tradiční medicíny

Také v České republice se nabídky objevují na internetu, ale největší podíl patří Asii, kde tradiční medicína žene poptávku do nadoblačných výšin. Prášek získávaný z drcených luskouních šupin údajně léčí astma, kožní i pohlavní nemoci nebo podporuje krevní oběh. Luskouní maso je zase vyhledávanou delikatesou.

Šupiny slouží také k výrobě různých suvenýrů, v Africe se používají při ceremoniích k přivolání deště, ženy se jejich spálením snaží získat přízeň svého vyvoleného, v Tibetu se z nich vyrábějí vonné tyčinky, ve Spojených státech se ještě nedávno prodávaly kovbojské boty vyrobené z luskouní kůže.

Zákazníky neodrazuje ani to, že luskouní se od roku 1975 vyskytují na seznamu chráněných zvířat a od roku 2017 platí zákaz obchodování se všemi jejich osmi druhy. Naopak příchuť zakázaného ovoce poptávku ještě zvyšuje. A pašerácké syndikáty jsou připravené ji naplnit.

„Luskouni se ve většině případů loví pomocí speciálně cvičených psů, kteří je vyhledávají během noci. Pytláci tvoří první článek řetězce, ulovená zvířata dále vykupují překupníci a při dosažení určitého množství je pašují dále," říká Kateřina Holubová, mezinárodní koordinátorka programu Trenggiling.

Obchod se zvířaty je přitom nyní snazší než kdykoliv předtím.

Zisky převyšují rizika

„Cokoli, co je považováno za luxusní produkt od slonoviny po živá zvířata, lze objednat, koupit a odeslat jedním kliknutím, aniž by kupující nebo prodávající opustil svůj domov nebo místo podnikání," uvádí ve své zprávě nevládní organizace Traffic. Navíc zisky daleko převyšují rizika.

V Indonésii pašerákům luskounů hrozí nejvýše pět let vězení a pokuta 7 400 dolarů. „Vynášené tresty jsou však mnohem nižší, než je maximální sazba, v letech 2012 až 2018 průměrně dosahovaly čtyři měsíce," píše ve své zprávě Traffic.

Nelegální obchod se zvířaty se vyvinul ve vysoce organizovanou činnost využívající korupčního prostředí a legislativních mezer států. Přístavy jihovýchodní Asie, která patří k epicentru nelegálního obchodu, procházejí kontejnery plné luskounů deklarovaných jako zmražené maso nebo náklad s dřevem.

Při rekordním úlovku v Singapuru v roce 2019 zachytili celníci během jediného týdne dva čtrnáctitunové kontejnery se šupinami pocházejícími z více než 70 000 luskounů. Náklad směřoval z Nigérie do Vietnamu. Podobné množství zadrželi o dva roky dříve čínští celníci, také v tomto případě byla výchozím místem Afrika, která převzala v nelegálním obchodě s luskouny roli Asie.

Tyto ztráty však pašeráci dokážou rychle nahradit, vždyť luskouní šupiny lze prodat až za 3 000 dolarů za kilogram. Maso se na trhu nabízí v ceně okolo 150 dolarů za kilogram. Přitom největší druhy luskounů mohou dosáhnout až 33 kilogramů, šupiny tvoří asi pětinu celkové hmotnosti. Navíc pašeráci se tuto váhu snaží uměle zvýšit přikrmováním sádrou a většina zvířat tak záhy v zajetí uhyne. Odchov luskounů je mimořádně složitou záležitostí i pro zoologické zahrady. V Evropě se tito savci nacházejí pouze v Lipsku, po uzavření partnerské smlouvy s Tchaj-pejí by luskouny mohla získat také Praha.

Z pytláků zahradníky

V rámci projektu Trenggiling by se do záchrany těchto zvířat měli zapojit i ti, kteří je ještě nedávno nejvíce ohrožovali. Bývalé pytláky čeští ochránci využili také v rámci svého jiného programu zaměřeného na outloně. „Nabídli jsme jim alternativu v podobě zaměstnání a jistější, stabilní výdělek oproti měnící se ceně divokých zvířat na trhu a náročnosti jejich lovu. Významnou roli pro ně hrála také možnost pracovat pro cizince, což je v Indonésii stále prestižní a do určité míry to místním zvedá sociální postavení. Zkušenosti s těmito bývalými pytláky máme dobré, vždy se ukázalo, že se jedná o nadšené lidi, kteří mají pozitivní vztah k přírodě," říká Lucie Čížmářová, koordinátorka veterinární péče a welfare programu Trenggiling.

Luskouni doplácejí na svůj neobvyklý vzhled, který z nich činí atraktivní zboží. Jako jedinému savci tělo kryjí šupiny tvořené z keratinu, stejného materiálu, jako jsou lidské nehty nebo rohy nosorožců. Na naší planetě se objevili již někdy před 80 miliony lety, v době, kdy zde žili dinosauři. Tyto pravěké ještěry dokázali luskouni přežít, nyní jim hrozí, že nepřečkají poptávku po jejich šupinách a masu.

INZERCE

DATUM	NÁZEV ČLÁNKU ČI REPORTÁŽE	NÁZEV MEDIA
14.1.2021	František Příbrský: Let's Stop the Illegal Wildlife Trade in Pangolins and Slow Lorises	**Nature Solutionaries**
26.1.2021	Zoo Wroclaw: Organizace z celého světa děkují našim návštěvníkům!	**Zoo Wroclaw** a **DODO Foundation**
19.2.2021	Outloni jsou jediní jedovatí primáti. Pytláky jsme přesvědčili, aby je chránili, řekl Příbrský	**Blesk.cz**
23.2.2021	An initiative in Sumatra leads the way in saving endangered pangolins and slow lorises	**Sustainability times**
25.2.2021	Absolvent UJEP zachraňuje outloně	**Podcast UJEP**
27.2.2021	O luskounech s Františkem Příbrským	**Český rozhlas Sever**
6.4.2021	Zdravotníci dostávají kávu ze Sumatry. Je to poděkování za jejich práci	**Ústecký deník**
11.4.2021	Zachraňme outloně	**Česká televize – Nedej se**
19.4.2021	Ochutnej ten příběh	**Uličník ústecký**
28.5.2021	Deník na návštěvě – Pomáhá až v daleké Sumatře	**Deník** – Zlínský, Olomoucký, … a **Facebook**
17.6.2021	Ministr životního prostředí Richard Brabec navštívil záchranné centrum Kukang na Sumatře a podpořil ochranu outloňů i luskounů	**MŽP ČR**, **UTAMANEWS**, **EnviWeb.cz**, **Ekolist**
3.7.2021	Zachraňme luskouny!	**MF DNES**
3/2021	Kukang Coffee – příběh kávy, která chrání přírodu	**Pražská EVVOluce**
9.10.2021	O environmentální fotožurnalistice a boji proti obchodu se zvířaty s Lucií Čižmářovou	**Český rozhlas Sever**
16.10.2021	Posláním moderních zoologických zahrad není jen osvěta, ale i ochrana ohrožených zvířat	**Český rozhlas Sever**
3.11.2021	Proud Zoo People – Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií – František Příbrský	**EAZA - official**
26.11.2021	Kukang Coffee – Káva s přesahem	**Uličník ústecký**
10.12.2021	Na Sumatře díky rozvojové pomoci ČR vznikl nový „kávový dům“ pro pěstitele kávy Kukang Coffee, kteří pomáhají chránit outloně, luskouny a další ohrožené druhy zvířat	**Ekolist** a **Facebook**

ZÁVĚREM

Záchranný program Kukang má za sebou další nabitý a pestrý rok plný jak již tradičních, tak i zcela nových aktivit. Pozitivní výsledky stále přináší systém, kdy aktivity v Indonésii zajišťuje indonéská nadace, teď již PATRON Foundation, aktivně podporovaná českou neziskovou organizací The Kukang Rescue Program, z. s. Nadace PATRON je organizací zajišťující kromě samotných aktivit také právní integritu v Indonésii a The Kukang Rescue Program, z. s. zajišťuje finanční podporu a osvětové aktivity v Evropě.

Jako každý rok v České republice proběhla valná hromada české neziskové organizace The Kukang Rescue Program, z. s., a to v kavárně Kukang Coffee v Ústí nad Labem. Probíral se zde uplynulý rok a také plány na následující měsíce. V roce 2021 se navíc uskutečnila půlroční schůze členů organizace, kde se plánovaly další aktivity záchranného programu hlavně v České republice a na internetu. Tým kavárny Kukang Coffee od října posílila Lenka Slabá. Lenka vedle Luboše začíná v kavárně zastávat manažerskou a provozní pozici.

Tradiční indonéská svatba Jenny a Ridha

Český Kukang tým na Běhu Zoo Ostrava pro luskouny

Velkou událostí roku 2021 bylo spuštění sesterského programu záchranného programu Kukang, tentokrát zaměřeného na ochranu luskounů ostrovních na Sumatře – dne 9. března byl oficiálně spuštěn Trenggiling Conservation Program. Program funguje pod indonéskou nadací PATRON a je podporován třemi hlavními partnery: Zoo Praha, Zoo Ostrava a Zoo Olomouc. Dalším partnerem programu je pak Nadační fond Gabrielis firmy Adore s.r.o., která vyrábí reklamní tužky a kancelářské potřeby. Při této příležitosti byly spuštěny a zveřejněny nové webové stránky programu – **www.trenggiling.org/cs/**. Více v **tiskové zprávě**, v **přednášce** Kateřiny Holubové nebo v článku Františka na **blogu** Bohemindo Yayasan.

Spuštění programu neušlo pozornosti například **Světové asociaci zoologických zahrad a akvárií**. Na podporu tohoto programu se v krásném přírodním areálu Zoo Ostrava dne 27. srpna uskutečnil Běh Zoo Ostrava pro luskouny. Výtěžek ze startovného tohoto již tradičního charitativního běhu činil neuvěřitelných 210 442 Kč, které podpořily stavbu a provoz záchranného a rehabilitačního centra pro luskouny na Sumatře. Více ve **videu z běhu**. Jednou z aktivit Trenggiling programu je boj proti pašerákům divokých zvířat se zaměřením na luskouny. Proto se František Příbrský společně s Tomášem Ouhelem ze Zoo Liberec a organizace LESTARI vydali do Indonésie s cílem vypátrat a dopadnout jednoho velkého pašeráka luskounů ze Sumatry. O této cestě poskytovali pravidelné živé telefonní rozhovory do Českého rozhlasu Junior vedené mladou moderátorkou Viki a její dospělou kolegyní Denisou Kimlovou. **První rozhovor** proběhl osobně už před odletem na letišti Václava Havla v Praze. Tyto aktivity se budou více rozvíjet v následujících letech.

Spací boxy v nové karanténě pro luskouny

Téměř dokončená karanténa pro luskouny

Komár během stavby před-vypouštěcího výběhu, který je určen hlavně pro luskouny

Téměř dokončený před-vypouštěcí výběh, jehož výstavbu financovala Zoo Praha

Na tomto místě bychom chtěli již tradičně vyjádřit své velké poděkování všem našim partnerům a podporovatelům za veškerou přízeň, kterou nás dlouhé roky zahrnují. Především mnohokrát děkujeme našim partnerským zoologickým zahradám, bez jejichž finanční i morální podpory bychom zkrátka nemohli vzniknout, natož pak rozvíjet takové aktivity, jaké se nám daří realizovat dnes. Velice si vážíme toho, že i navzdory těžkým, dlouhým měsícům, po které byly zoologické zahrady z důvodu pandemie uzavřeny, jejich podpora přetrvala. Stejně tak je pro nás velkým oceněním a zároveň závazkem neutuchající podpora firem i mnoha jednotlivých milých dárců. Velice děkujeme samozřejmě i našim početným dobrovolníkům, kteří se ve svém volném čase vydávají do Indonésie či různých koutů české republiky šířit zajímavosti o aktivitách programu a ochraně přírody v Indonésii a rozdávat své úsměvy u našeho Kukang stánku nebo kteří pomáhají jinou formou. V neposlední řadě moc děkujeme všem našim kolegům z ochranářských organizací, zoologických zahrad a jejich unií, partnerských vládních institucí, univerzit a dalších za plodnou a přátelskou spolupráci a neutuchající inspiraci. Díky Vám všem je Kukang program tam, kde je. Děkujeme a doufáme, že nám své sympatie zachováte i v dalších letech.

Tým záchranného programu Kukang
www.kukang.org

PATRONSATWA INDONESIA - WPI - WILDLIFE PATRON INDONESIA

ZOO OSTRAVA

ZOOOLOMOUC

ZOO LIBEREC

ZOO HODONÍN

ZOO WROCŁAW

DODO FUNDACJA ZOO WROCŁAW

ZOO Ústí nad Labem

ZOO ZÁMEK LEŠNÁ

Zoo Na Hrádečku

NaturZoo RHEINE

OUWEHANDS ZOO FOUNDATION

CCBC ČESKÁ KOALICE PRO OCHRANU BIODIVERZITY www.CCBC.cz

Prosimian TAG EAZA

PLUMPLORIS · SLOW LORIS CONSERVATION ·

Little Fireface Project

INTERNATIONAL ANIMAL RESCUE

swaraOwa

freedom for rainforest! NEOTÁČEJ SE ZADY !!!

LENGAU

CLAIM SYSTEM

JAMIKA CZ

PROJECT V.E.T.S. healing THE PLANET ONE ANIMAL AT A TIME

WVS WORLDWIDE VETERINARY SERVICE

ANIMAL CLINIC

LESTARI PROTECTING NATURE

CZECH REPUBLIC DEVELOPMENT COOPERATION

The
KUKANG
RESCUE PROGRAM